

Володимир Радзикевиц
УКРАЇНСЬКІ ПІСНІ ПРО БОГОРОДИЦЮ

Новітні дослідження над різними збірниками віршів та давніми пісенниками, що збереглися до наших часів у рукописах, показали, що в XVII і XVIII ст. розвивалася також лірична поезія духовного характеру, багата тематикою, різнорідна формою вислову, нераз повна глибоких сердечних почувань. Здебільшого вона анонімна. В духовній ліриці дуже відбилосся церковне богослужіння; помітний слід у змісті релігійних пісень залишили також апокрифи, легенди, повчання, життєписи святих. Були також окремі акафісти, що постали на українському ґрунті (напр., акафіст на честь св. Варвари Йоасафа Кроковського). Багатий рукописний збірник духовних віршів різного характеру зберігався ще в недавніх часах у монастирі св. Михайла в Києві. Замилування побожними, релігійними піснями вкорінилося в Україні під західними впливами. Зокрема, багато пісень постало на честь Пресвятої Богородиці, якої культ на українських землях дуже давній, глибоко вкорінений, на жаль, поки що не знайшов належного висвітлення. Як щиро захоплювалися люди пошаною до Пресвятої Богородиці, доказом є збірка легенд про чернігівську ікону Богоматері п. н. "Руно о рошеное" Дмитра Тупталенка, що в короткому часі, починаючи від 1680 р., виходила все новими виданнями. Також на Запоріжжі високо стояв культ Богородиці. Запорожці приписували повстання й організацію Січі — Богородиці. На її честь побудували церкву св. Покрови, яка, за віруваннями і легендами, в час руйнування Січі сама ухилилася з рук москалів і провалилася в землю. "Уся, як була — говорилося в легенді — з дзвіницею і хрестом, так і пірнула..." На основі таких легенд виникло багато побожних пісень, що їх зустрічаємо в давніх пісенниках. Деякі з них, як напр., пісні про чуда Почаївської Богородиці: "Пасли пастирі вівці на горі"... й "Ізійшла зоря вечорова, над Почаєвом стала...", ввійшли в репертуар співців-лірників. На честь підкаменецької ікони Богородиці складена відома в західно-українських землях пісня: "Пречистая Діво, Мати Руського краю".

* Поданий текст становить уривок з книги "Історія української літератури. Давня і середня доба" (Т. I, 1955, вид-во "Батьківщина", Детройт). Ця книга витримала кілька видань і тривалий час була підручником з історії рідної літератури для українців діаспори. В даному уривку В. Радзикевиц зосереджує увагу на піснях про Богородицю, що виникли в XVII—XVIII ст. Але такі пісні творилися в Україні і в наступні століття, аж до нашого часу. Найхарактерніші їх зразки — пісні, що співалися з нагоди свята Покрови, подані в цьому номері журналу (в кінці окремих рубрик). Дослідницькі публікації про цей маловивчений жанр української пісенної культури, який особливо тісно пов'язаний з народними святами і репертуаром народних співців — лірників і кобзарів, журнал планує подати в наступних номерах.

ДО ПРЕЧИСТОЇ ДІВИ ГОШІВСЬКОЇ

Гора Ясна, де прекрасна
Діва сіяє,
З своїм Сином возлюбленим
Всіх тут приймає.
Вона грішних призиває,
Ласки свої уділяє
Всім каючимся.

Спішіть скоро до Пречудної
Діви Марії,
Там, в Гошові, на престолі
Красної лелії.
Вона в нуждах помагає
І від всіх бід заступає
Яко Цариця.

Чудотворна Мати Божа,
Нам допомагай,
З пресвятої опіки
Нас не выпускай,
Ти бо можеш ублагати
Свого Сина яко мати,
Пані ласкава.

В цілїм краю всі пізнали,
Яка добра мати,
Хто приходить, не відходить
без благодати.
Проси ж Бога Ти за нами,
Щоб учинив нас синами
В небі навіки.